

Pirmoko šeimos įtrauka į mokyklos bendruomenę pailgintos dienos grupėje

Laimutė Kardelienė

Docentė socialinių mokslų (edukologijos) daktarė

Lietuvos kūno kultūros akademijos

Sveikatos ir fizinio aktyvumo katedra

Sporto g. 6, LT-44221 Kaunas

Tel. 8 37 30 26 37

El. paštas: laimutekk@gmail.com

Straipsnyje pateikiamas atvejo tyrimas, siekiant atskleisti pirmoko šeimos įtraukos į mokyklos bendruomenę ypatumus. Kadangi pabrėžiama, jog pirmoko savijautai, o ypač jo akademinėi, fizinei ir socialinei savigarbai reikšmingas tokio socialinio tinklo šeima – mokykla – bendruomenė funkcionavimas, tai gilinamasi į pailgintos dienos grupės veiklą, parodant, kaip siekiama įtraukti pirmoko šeimą tiek į mokyklos, tiek į vietos bendruomenę. Atkreipiamas dėmesys, kiek pirmokų tėvai (mamos) žino apie pailgintos dienos grupės veiklą, kiek dalyvauja priimant sprendimus. Parodoma, kas bendradarbiaujant džiugina pirmokų mamas. Pateikiama apibendrinta pirmokų mamų nuomonė apie mokyklos ir šeimos skirties priežastis.

Pagrindiniai žodžiai: pirmoko šeima, įtrauka, bendruomenė, pirmoko savigarba.

Šiuolaikinė visuomenė vis dažniau vadinama rizikos visuomene dėl daugybės susipynusių socialinio gyvenimo pokyčių. Daugėjant skirtingų valstybių gyventojų gyvenimo kokybės ir ksenofobijos tyrimų aiškėja, kad Lietuvos reikia ieškoti tarp paskutiniųjų (Grabauskas, Zaborskis, Klumbienė, Petkevičienė, Žemaitienė, 2004; Chlynova, 2008; Šernaitė, Paukštys, 2008).

Kadangi daugelis asmens elgesio ypatybių susijusios su jo savigarba (Lemme, 2003), kuri priklauso ir nuo asmens pasiekimų jam reikšmingoje veikloje, ir nuo svarbių žmonių įvertinimo (Butvilas, 2006; Kardelienė, Kardelis, 2006), tai švietimo darbuotojai rūpinasi pradinės mokyklos,

kaip vaiko bendrosios savigarbos formavimosi pagrindo (Pileckaitė-Markovienė, 2004), bendruomenės narių bendradarbiavimu (Lukošiūnienė, 2000; Kontautienė, 2006; Reichertaitė, 2006; Rupainienė, 2008), padeda šeimai ugdyti ne tik išsilavinusį, bet ir išprususį (Lukošiūnienė, 2001; Aramavičiūtė, Martišauskienė, 2004), aukštą bendrąją savigarbą turintį mokinį / mokinę (Kardelienė, Kardelis, 2004; Srazdas, 2008). Mokslininkus domina pradinuko raida, kurią teigiamai veikia tėvų ir mokytojų rūpestingumas (Kardelienė, 2006; Clayton, 2006; Navaitis, 2007) ir jo paties pasiekimai mokantis, draugaujant (Burba, Grigaliūnienė, Laukienė, Vėlavičienė, 2007; Laverty, Gregory, 2007).

Atskleista, kad pradinės mokyklos bendruomenės narių domėjimasis šios ugdymo institucijos veikla didėja, kai vertinama jų nuomonė (Hofman R. H., Hofman W. H., Guldemon H., 2001; Coulter, 2002; Meškiniene, Liniauskaitė, 2003; Buzaitytė-Kašalynienė, 2005; Makarskaitė-Petkevičienė, Varanauskaitė, 2006), skatinamas vaiko fizinis aktyvumas, įtraukiant vietos bendruomenę (Hellison, Wright, 2003; Kardelienė, Kardelis, 2006), o priešingu atveju nerimastingi tėvai gali stiprinti nerimastinę vaikų elgesį (Rapee, 1997), sukelti jiems dėmesio sutrikimų ir sunkumų susikaupti (Poderienė, Mažeikienė, 2007). Be to, nustatyta, kad vaiko socialinių ryšių sėkmė priklauso nuo motinos asmenybės (Diomšina, Vyčiniene, 2002) ir vaiko bendrumo su tais, kurie jam emociškai svarbūs (Butvilas, 2006; Goleman, 2006; Spliter, 2007).

Pateikti mokslininkų tyrimai rodo, kad bendrajai pirmoko savigarbai svarbus toks socialinis tinklas kaip *šeima – mokykla – bendruomenė – visuomenė*, todėl būtina domėtis jo funkcionavimo ypatumais. Lietuvoje, gvildenant pirmoko socialinio tinklo *šeima – pirmokas – mokytoja – mokykla – bendruomenė* bruožus, iškeliami vaiko adaptacija ir jos veiksniai (Rupšienė, Andriukonienė, 2002; Palujanskienė, 2006; Pileckaitė-Markovienė, Lazdauskas, Nasvytienė, 2006; Poderienė, Mažeikienė, 2007), bet retai nagrinėjama tėvų įtrauka į mokyklos bendruomenę rūpinantis savo vaikų veiklomis pailgintos dienos grupėje, kurioje organizuojama ir akademinė, ir rekreacinė veikla, leidžianti formuoti pirmoko ir akademinę, ir socialinę, ir fizinei savigarbai.

Tyrime vadovautasi vėlyvosios modernybės visuomenės sveikatos strategija. Tai leidžia manyti, kad pirmoko šeimos įtrauka į mokyklos bendruomenę padės

vaikui artimiausioje aplinkoje, kuriantis bendruomeniniams saitams, pagrįstiems čia jaučiamu saugumu, formuoti įvairius savęs vertinimo aspektus, susijusius su savo fiziniais ir protiniais gebėjimais, kurie pamažu integruosis į hierarchinę savęs vertinimų sistemą, kurios viršutiniame taške bus bendroji savigarba.

Tyrimo objektas – pirmoko šeimos įtrauka į mokyklos bendruomenę pailgintos dienos grupėje.

Tyrimo tikslai:

1) atskleisti pirmoko šeimos įtraukos į mokyklos bendruomenę pailgintos dienos grupėje ypatumus;

2) išryškinti mokyklos bendruomenės narių sanglaudos skatinimo galimybes.

Tyrimo metodas

Siekiant atskleisti pirmoko šeimos įtraukos į mokyklos bendruomenę pailgintos dienos grupėje ypatumus, taikytas struktūruoto interviu metodas. Struktūruoto interviu klausimai formuluoti, vadovaujantis tarptautiniame moksliniame tyrime pateiktu klausimynu (BP6 projektas „Švietimo siūlomos įtraukos ir sanglaudos strategijos Europos šalyse“ (*Strategies for Inclusion and Social Cohesion in Europe from Education*), kontrakto Nr. FP6-028603-2 (2007 m.–2011 m.). Klausimais siekta atskleisti tėvų dalyvavimą priimant sprendimus pailgintos dienos grupėje; be to, domėtasi, ką tėvai žino apie savo vaiką, pailgintos dienos grupės narį, ir kaip suvokia savo šeimą, vietos bendruomenės narę; kalbantį teirautasi, kas patinka pirmokams ir jų tėvams pailgintos dienos grupėje.

Tyrimo dalyviai. Tyrime dalyvavo visi 27 N mokyklos pirmosios klasės pailgintos dienos grupės vaikai (13 berniukų ir

14 mergaičių). Vaikų amžiaus vidurkis – 7, 85 ± 0,25 metų.

Apklausta 19 tėvų (motinų). Motinų apklausos duomenimis, visos jos dirba: šešios pardavėjos, keturios buhalterės, trys įvairių įstaigų tarnautojos, dvi pedagogės ir po vieną dirbo vadybininke, operatore ir pensijų pristatytoja. Dešimt tyrimo dalyvių turėjo aukštąjį išsilavinimą, keturios – pagrindinės mokyklos išsilavinimą ir po dvi – vidurinį bei profesinį, o viena tyrimo dalyvė įgyto išsilavinimo nenurodė.

Tyrimo procedūros. Interviu vyko atskirai su kiekvienu mokiniu ir vienu iš jo tėvų (tuo, kuris sutiko dalyvauti tyrime). Pokalbis įrašytas į garso juostą.

Tyrimo duomenų analizė. Atlikta interviu duomenų kokybinė ir kiekybinė analizė. Statistinė duomenų analizė atlikta SPSS (*Statistical Package for Social Science*) statistiniu paketu, versija 14.0. Pasirinktas statistinio reikšmingumo lygmuo – $p < 0,05$.

Pirmoko šeimos įtraukos į mokyklos bendruomenę ypatumai

Gvildenant šeimos įtrauką į mokyklos bendruomenę naudojantis pailgintos dienos grupe (toliau vartojama termino „pailgintos dienos grupė“ santrumpa PDgr.) domėtasi, kokios yra sanglaudos socialiniame tinkle *pirmokas / pirmokė – jo / jos šeima – pedagogai – vietos bendruomenė* galimybės. Pirmiausia teirautasi apie papildomojo ugdymo veiklas. Paaiškėjo, kad apklausti pirmokai lankė dailės studiją (14,3 proc. mergaičių ir 0,0 proc. berniukų), sporto būrelius (25,0 proc. berniukų ir 28,6 proc. mergaičių). Berniukai kiek dažniau lankė dziudo treniruotes (50,0 proc. berniukų ir 12,5 proc. mergaičių) ir futbolą (25,0 proc. berniukų ir 0,0 proc. mergaičių), o mergaitės krepšinį

(12,5 proc. mergaičių ir 0,0 proc. berniukų). Keramikos būrelį lankė 12,5 proc. berniukų ir tiek pat mergaičių. Mergaitės, kitaip nei berniukai, dar dainavo (25,0 proc.), mokėsi dirbti kompiuteriu (12,5 proc.), lankė baletu studiją (12,5 proc.).

Domėtasi, kas skatina pradinukus dalyvauti klubų, būrelių ir studijų veikloje. Tyrimo duomenys rodo, kad dauguma iš jų savarankiškai sprendžia, į kokią veiklą įsitraukti (62,5 proc. berniukų ir 60,0 proc. mergaičių). Kita vertus, mergaitės dažniau nei berniukus į kokią nors veiklos sritį nukreipia tėvai (40,0 proc. mergaičių ir 12,5 proc. berniukų), o berniukus dažniau nei mergaites kviečia treneriai (25,0 proc. berniukų ir 0,0 proc. mergaičių). Pastarieji skirtumai yra statistiškai reikšmingi ($p < 0,05$). Vaikai mano, kad mokykla žino jų papildomų užsiėmimų vietas (58,3 proc. berniukų ir 38,5 proc. mergaičių).

Duomenys rodo vaikų interesų sklaidą, todėl manytina, kad mokytojai turėtų būti suinteresuoti, jog mokyklose pedagoginį darbą dirbtų ir neturintys šio išsilavinimo asmenys, t. y. PDgr. galėtų dalyvauti ir pirmoko / pirmokės šeimos nariai. Taip teigti leidžia ir ugdymo filosofų mintys apie postmodernumą mokytojo profesinėje veikloje (Hargreaves, 2000). Tokiam požiūriui turi įtakos mokinių poreikių įvairovė ir mokytojų darbo sudėtingumas. Bendruomenės nariai (kuriems už darbą ir mokama, ir ne), veikdami kartu su mokytojais, galėtų jiems padėti spręsti įvairias rekreacinės veiklos problemas ir tiktų į porą mokytojams atliekant kai kuriuos kasdienes raštvedybos, savitvarkos darbus klasėje. Šiuo atveju nekalbama apie nekvalifikuotų žmonių įtraukimą į sudėtingesnę veiklą, tarkim, į mokymą klasėje, darbą bibliotekoje, nes čia

dirbant reikia išmanyti mokinių mokymosi skirtumus, mokymo programos planavimo ypatumus.

Siekiant atskleisti pirmoko šeimos dalyvavimo pailgintos dienos grupėje mastą, vaiko teirautasi, su kokiais asmenimis jis / ji čia bendrauja. Paaiškėjo, kad šioje grupėje pirmoko / pirmokės socialinį tinklą sudaro bendraamžiai (100 proc.) ir jo / jos mokyklos mokiniai (96,3 proc.), o rečiau (59,3 proc.) – kiti asmenys. Pažymėtina, kad tarp jų neįvardyti vietos bendruomenės nariai. Vadinasi, į grupės veiklą neįsitraukia / neįtraukiami asmenys iš seniūnijai priklausančių institucijų ir pagal savo funkcijas galinčių bendradarbiauti su pedagogais, rūpinantis vaiko prigimtinių galių plėtra, organizuojant pažintinę, komunikacinę, rekreacinę veiklą. Berniukų ir mergaičių atsakymai sutampa. Pabrėžtina, kad PDgr. pirmokas / pirmokė retai bendrauja su tėvais ir kitais šeimos nariais. Pirmokų tėvų apklausa rodo, kad tik dvi mamos yra dalyvavusios PDgr. veikloje (plačiau apie tai rašoma aptariant tėvų apklausos rezultatus).

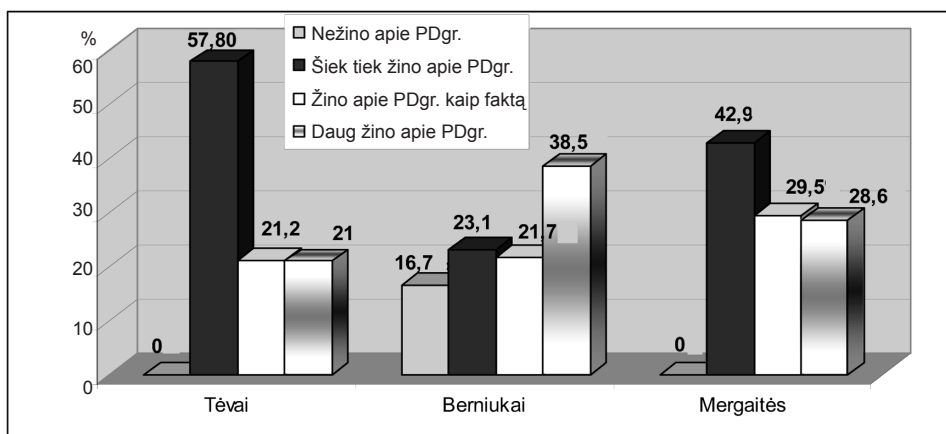
Gvildenant pirmoko šeimos įtraukos į mokyklos bendruomenę temą, tyrimo da-

lyvių (pirmokų mamų ir pačių pirmokų) teirautasi, kiek šeima žino apie vaiko veiklas PDgr. (žr. 1 pav.).

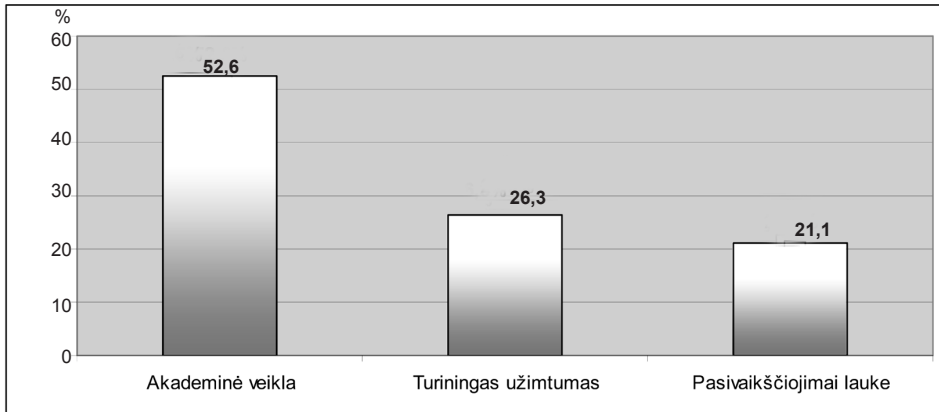
Kaip matyti iš 1 pav. pateiktų duomenų, dauguma mamų mano, kad šeima apie pirmoko veiklas PDgr. šiek tiek žino, o kur kas mažiau jų mano, kad šeima apie grupę žino kaip faktą. Pažymėtina, kad 21 proc. mamų teigė, jog šeimoje daug žinoma apie grupę, o 10,5 proc. mamų pasakė, kad jos pačios dalyvauja PDgr. veiklose.

Pirmokų apklausa rodo, kad 16,7 proc. berniukų mano, jog jų šeimoje nežinoma apie PDgr., o taip teigiančių mergaičių nebuvo. Ši berniukų požiūrį būtų galima paaiškinti mažiau glaudžiais ryšiais su tėvais ir tuo, kad galbūt vienas iš tėvų nežino apie PDgr. Daugiau vaikų, palyginti su apklaustų mamų atsakymais, linkę manyti, kad jų šeimoje daug žinoma apie grupę. Be to, paaiškėjo, kad 46,2 proc. berniukų ir 78,6 proc. mergaičių teigė, kad apie jų dalyvavimą minėtoje grupėje žino ir kiti artimieji ($p < 0,05$).

Tyrimo dalyvavę pirmokai tik abstrakčiai nurodė asmenis, žinančius, kad jie dalyvauja pailgintos dienos grupė-

1 pav. Tyrimo dalyvių nuomonės, kiek pirmoko šeima žino apie vaiko veiklas PDgr., procentinis skirstinys

2 pav. *Mamų nuomonės apie svarbiausias jų vaikams veiklas PDgr. raiška (proc.)*

je. Pavyzdžiui, jie įvardijo bendruomenės organizacijas (63,6 proc. berniukų ir 50,0 proc. mergaičių), mokyklos tarybą (15,4 proc. berniukų ir 14,3 proc. mergaičių). Pasiteiravus apie kitų asmenų veiklą PDgr., tirti mokiniai dažniausiai nurodė tokias: kopijavimo paslauga (29,6 proc.), spausdinimo iš kompiuterio paslauga (23,6 proc.), pagalba ieškant knygos bibliotekoje (18,5 proc.), švenčių organizavimas (3,7 proc.), kompiuteriniai žaidimai (3,7 proc.).

Gilinantįs į šeimos ir mokyklos bendruomenės sanglaudą ir skirtį ugdant pirmoką / pirmokę, taigi ir rūpinantis jų bendrosios savigarbos formavimu, tyrime sutikusią dalyvauti tėvų (o šiuo atveju mamų) klausta, kas joms patinka PDgr. iš to, ką vaikai daro (žr. 2 pav.). (Reikėjo nurodyti tris dalykus.)

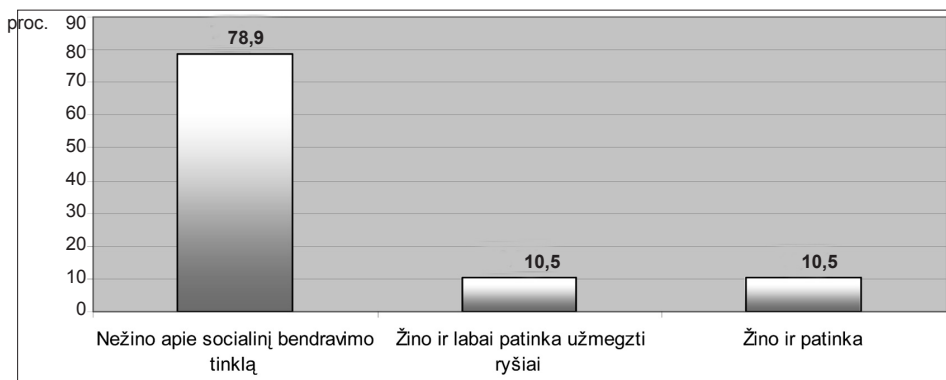
Kaip matyti iš 2 pav., pirmąją, svarbiausią poziciją tarp nurodytųjų dalykų užima akademinė veikla, kuri apima skaitymo, skaičiavimo ir rašymo pradmenų formavimą, paskui – turingas užimtumas (veikla bibliotekoje, žaidimai, bendravimas su draugais), o mažiausiai svarbu, anot mamų, pirmokams būti aktyviems lauke. Tokie

rezultatai atliepia kito Lietuvoje atlikto tyrimo – vaikų laisvalaikio (Juodaitytė, Palubaitytė, 2007), kuris atskleidė, kad tėvų rūpesčių orientacijai dėl vaiko būdingas paternalizmas ir siekis globoti, prižiūrėti vaiką, rezultatus. Taip įprasminamas tėvų vaidmuo, o ne vaiko raiška laisvalaikiu. Tai patvirtina ir nuodugnesnė atsakymų apie veiklą PDgr. svarbą analizė. Gilinantįs į rezultatus paaiškėjo, kad mamoms labiausiai patinka jų vaikų akademinė veikla (12 kartų nurodyta įvairiose pozicijose), paskui – pasivaikščiėjimai lauke (11 kartų nurodyta įvairiose pozicijose), veikla bibliotekoje (4 kartus nurodyta įvairiose pozicijose), žaidimai (4 kartus nurodyta įvairiose pozicijose), bendravimas su draugais (4 kartus nurodyta įvairiose pozicijose). Žinant, kad geri vaiko akademiniai pasiekimai stiprina tėvų savigarbą (Pileckaitė-Markovienė, 2004; Juodaitytė, Palubaitytė, 2007), suprantama, kodėl pirmenybė iš veiklų skiriama skaitymo, rašymo, matematikos mokėjimams formuoti. Kita vertus, pradinėje mokykloje vaikams svarbiausia susidaryti skaitymo, rašymo įgūdžius, palaikant stabilius socialinius ryšius kaip apsaugą nuo ankstyvų mokymosi sun-

kumų (Kardelienė, 2006). Kitaip tariant, yra akademinės ir socialinės pradinuko savivarbos sąsają. Be abejo, pirmokams aktualus ir judėjimo, ir žaidimo poreikis, kuriam šiuo atveju mamos skiria mažokai dėmesio. Minėto vaikų poreikio svarbą akademiniam pasiekimams atskleidė kiti tyrėjai. Nurodama, kad viena iš nenoro mokytis priežasčių – vaiko suvokimas, jog poreikis žaisti yra stipresnis nei poreikis mokytis. Atskleista, kad pradinukai mielai nešasi į mokyklą naujus žaislus, rodo juos draugams, mokytojams, o kiekvieną laisvesnę mokymosi minutę žaidžia (Rupšienė, Andriukonienė, 2002). Pažymima, kad jie ypač nori žaisti, o ne mokytis, kai geri orai. Komandiniai žaidimai ir varžymasis svarbesni berniukams nei mergaitėms (Kardelienė, Kardelis, 2006). Be to, berniukai dažniau nei mergaitės dėl savo raidos ypatumų patiria skaitymo, rašymo sunkumų ir, manytina, kad tai turi įtakos jų akademiniai savivarbai. Šį teiginį galima paremti M. Pilekaitės-Markovienės, T. Lazdausko, D. Nasvytienės (2006) tyrimu, kurio duomenys rodo, jog yra daugiau berniukų nei mergaičių, turinčių menką mokymosi motyvą ir neigiamą požiūrį į aplinką. Kadangi pedagogai dažnai neigiamai atsiliepia apie berniukų charakterio bruožus ir socialines asmenybės savybes (Kardelienė, Kardelis, 2004), tai menkina jų savęs vertinimą, o geresnė berniukų fizinė savivarba stiprintų jų bendrąją savivarbą. Ypač į fizinį aktyvumą skatinančią veiklą tiktų pritraukti šeimų vyrus (tėčius, senelius, vyresnius brolius ir kt.) arba vyrus iš bendruomenės institucijų (policijos, girininkijos ir t. t.). Taip teigti skatina kiti atlikto tyrimo rezultatai apie veiklas, kurios nepatinka mamoms.

Pažymėtina, kad mamoms nepatinka kompiuteriniai žaidimai (trys mamos),

vaikų išdykavimas (viena mama). Taip tyrimo dalyvių atsakyta pasiteiravus jų apie netenkinančias veiklas PDgr. Tiesa, į antrąją ir trečiąją pozicijas nieko nepasiūlyta. Tokį rezultatą galima aiškinti dvejopai. Pirmiausia, tai gali rodyti, kad tėvams trūksta informacijos apie PDgr. veiklą. Šią mintį atliepia mamų pasakymai apie tai, ką jos keistų programoje, kad padėtis pagerėtų. Pavyzdžiui, minima: *Informacija yra žodinė iš mokytojos pailgintoje dienos grupėje. Informacija galėtų būti rašytinė ir galėtų būti platinama, jei tėvai to ir nepageidautų* (respondentė nr. 19); *Siūlyčiau organizuoti daugiau susitikimų su tėvais, kuriuose būtų galima išsakyti problemas, kylančius klausimus* (respondentė nr. 9); *Nežinau apie tai tiek, kad galėčiau komentuoti* (respondentė nr. 8); *... parengti platesnę informaciją apie programą tėvams, nes šiuo metu galima gauti tik žodinę informaciją* (respondentė nr. 2). Be to, ir atsakymai į 16-ąją klausimą *Ką jūs žinote apie programą?* rodo, kad tik dvi mamos dalyvauja PDgr. veikloje. Taip teigusios tyrimo dalyvės savo dalyvavimo plačiau nekomentuoja. Manytina, kad tai gali būti ir pasyvus dalyvavimas – ateina parsivesti vaiko ir mato, kas ką čia veikia, – ir aktyvus dalyvavimas – kokios nors veiklos inicijavimas. Tokias traktuotes skatina formuluoti vaikų apklausa ir interviu su kitais bendruomenės nariais, nes neatskleista, kad tėvai ar globėjai ką nors drauge veiktų PDgr. Priešingai, vyrauja samprata, kad šios programos paskirtis yra užtikrinti vaikų saugumą, kai tėvai užsiėmę. Mat tėvų atsakymai į klausimą, kai vardijami trys dalykai, kurie labiausiai patinka iš to, ką vaikas daro grupėje, yra: *Turingai praleidžia laiką, palyginus su tuo, jei liktų namuose vienas* (respondentė nr. 2); *saugumas* (respondentė nr. 19). Be to, manoma, kad čia vaikai turi užsiimti

3 pav. Mamų nuomonė apie vietos bendruomenės ir PDgr. socialinį bendravimo tinklą (proc.)

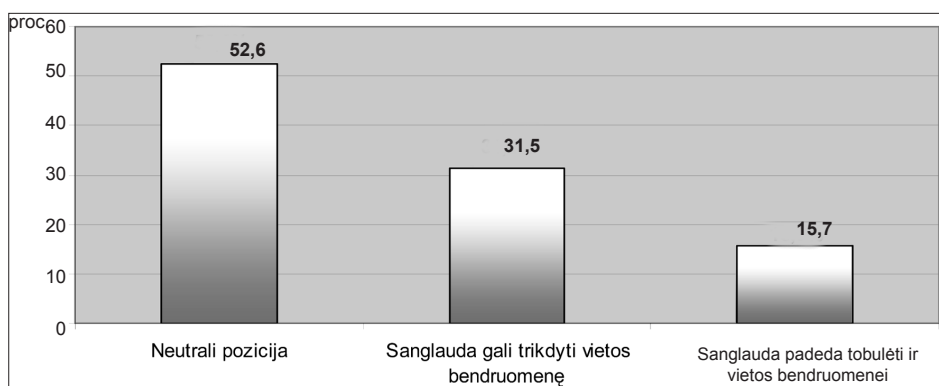
akademinė veikla, nes tėvai dirba, o vaikas vienas, be specialisto ar tėvų pagalbos, nesugebėtų susiformuoti skaitymo, rašymo ir skaičiavimo pagrindų. Juk dauguma tėvų tarp trijų dalykų, kurie jiems labiausiai patinka iš to, ką dukra ar sūnus veikia pailgintos dienos grupėje, kaip minėta, nurodo akademinę veiklą (žr. 2 pav.).

Iš 3 pav. pateiktų duomenų matyti, kad dauguma tyrime dalyvavusių mamų teigė nežinančios apie socialinį bendravimo tinklą. Toks rezultatas skatina aptarti vietos bendruomenės vaidmenį įtraukiant pirmoko šeimą į mokyklos bendruomenę. Tyrimo dalyvės pasakė savo nuomonę apie

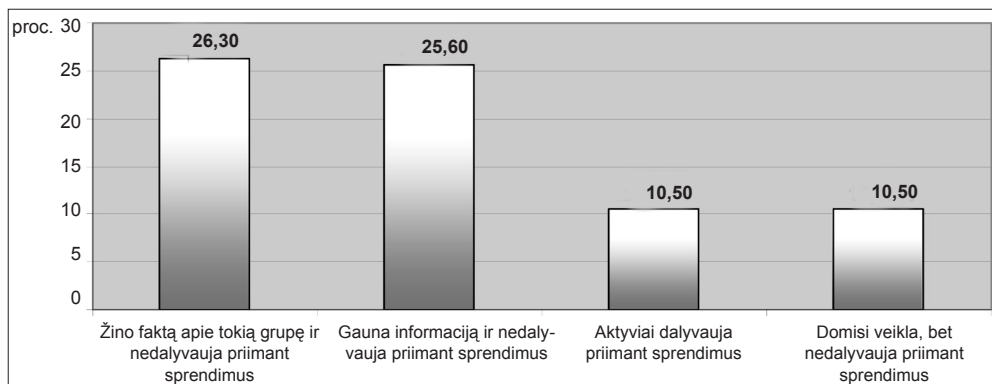
mokyklos ir vietos bendruomenės bendradarbiavimą ugdant vaikus. Apibendrinta jų nuomonė pateikta 4 pav.

4 pav. rezultatai rodo, kad dauguma mamų nelinkusios analizuoti sanglaudos su vietos bendruomene PDgr. veikloje. Be to, trečdalis jų teigė, kad sanglauda su PDgr. netgi gali trikdyti vietos bendruomenę. Aptariant šeimų įtrauką į mokyklos bendruomenę pasinaudojant PDgr., tyrimo dalyvių teirautasi ir kiek jie patys dalyvauja grupės veikloje (žr. 5 pav.).

Iš 5 pav. pateiktų duomenų matyti, kad tik nedaugelis mamų nurodė, jog aktyviai dalyvauja priimant sprendimus. Dauguma

4 pav. Mamų nuomonė apie sanglaudą su vietos bendruomene (proc.)

5 pav. Mamų įsitraukimo į pailgintos dienos grupės veiklą procentinis skirstinys

tyrime dalyvavusių mamų nėra linkusios aktyviai įsitraukti į PDgr. veiklą, o labiau linkusios atsakomybę palikti PDgr. vykdytojams.

Šiame tyrime gvildinti ir tėvų įtraukos į vietos bendruomenę aspektai dėl vaikų dalyvavimo PDgr. Paaiškėjo, kad vaiko socialiniai ryšiai grupėje gali būti traktuojami ir kaip prielaida jų šeimos įtraukai į vietos bendruomenę. Kai kurių šeimų socialiniai ryšiai plėtėsi, nes jos pradėjo naudotis vietos bendruomenėje teikiamomis paslaugomis. Taigi mezgėsi ryšiai bibliotekoje (21,1 proc.) ir aktyviai mankštintis skirtose vietose (10,5 proc.), tačiau dauguma tyrimo dalyvių (68,4 proc.) neižvelgė įtraukos bendruomenės veiklon būdų ir formų.

Pasiteiravus apie pokyčius PDgr. programoje, 42,1 proc. tyrimo dalyvių tylėjo, o kai kurios iš jų nurodė, pavyzdžiui: *kol kas nežinau* (respondentė nr. 1); *nieko nekeičiau* (respondentė nr. 3; respondentė nr. 12); *šiomis dienomis – nieko* (respondentė nr. 15); *nežinau apie ją tiek, kad galėčiau komentuoti* (respondentė nr. 8). Pažymėtina, kad iš tyrime dalyvavusių mamų 26,3 proc. pasiūlė, pavyzdžiui: *nuvažiuoti į ekskursiją* (respondentė nr. 17); *šokiai buvo, paskui dingo. Sportas būtų pastoviai*

(respondentė nr. 14); *Įtraukti daugiau vaidybos elementų, daugiau žaisti įvairiomis temomis... Bet kuriuo atveju, manau, kad pailginta grupė yra labai reikalinga ir pasiteisino. Vaiko noras kuo ilgiau pasilikti grupėje patvirtina tai. Svarbiausia, ką užtikrina grupė – vaiko saugumas* (respondentė nr. 2); *Reiktų ... atskiros klasės, kurioje vaikai jaustųsi šeiminingai. Daugiau organizuoti išvykų, susitikimų su bendruomenės nariais, idomiais žmonėmis* (respondentė nr. 11); *Reiktų vaikams daugiau organizuoti išvykų į teatrus, muziejus ir kt.* (respondentė nr. 4).

Mokyklos bendruomenės narių sanglaudos skatinimo galimybės

Mokykloje, kurioje atliktas atvejo tyrimas, pailgintos dienos grupė organizuota atliepiant dirbančių tėvų poreikį dėl vaikų saugumo po pamokų, o, antra, mokyklos administracija atsižvelgė į tokią tėvų norą, nes siekė padėti vaikams sėkmingai prisitaikyti pagrindinės mokyklos pirmoje klasėje. Manytina, kad pagal tyrimo rezultatus tėvų poreikis dėl pirmokų užimtumo PDgr. gali būti traktuojamas kaip jų lūkestis – gerinti vaiko akademinis pasiekimus. Panaši padėtis konstatuota ir

A. Juodaitytės bei R. Palubaitytės tyrime (2007) – tėvams nepriimtina koncepcija, kad vaikų laisvalaikis yra laikas, kai jie tenkina kognityvinius, komunikacinius ir rekreacinius poreikius. Šiuo atveju svarbios D. Hellisono ir jo kolegos P. Wrighto tyrimo (2003) išvados, teigiančios, kad į vaikus orientuotas pailgintos dienos programos, kai vadovaujamosi pagarbos ir reiklumo principu, patys vaikai vertina kaip veiklą, kuri jiems padeda augti kaip asmenybėms, o ne tik tobulinti konkrečius mokėjimus, pavyzdžiui, būtinus geriems krepšininkams. Kita vertus, suprantami šeimos lūkesčiai dėl pirmoko akademinės savivarbos stiprinimo net ir laisvalaikio metu. Mat pradinukai (tiek berniukai, tiek mergaitės) savikritiškai ir ieško savo sugebėjimų ribų, nerimauja dėl jų mokėjimus vertinančių rašto darbų (Palujanskienė, 2006). Tiesa, jų nerimą galima mažinti kuriant saugią edukacinę aplinką, nes pradinukų pasitikėjimo aplinka ir aplinkos reikalavimų priėmimo rodikliai susiję su jų išorine adaptacija mokykloje, t. y. mokymosi motyvacija, bendraamžių atstūmimu (Pileckaitė-Markovienė ir kt., 2006).

Kalbant apie pirmoko šeimos sanglaudą ir skirtį nuo mokyklos bendruomenės, švietimo strategai turėtų atkreipti dėmesį į mamų dalyvavimo priimant sprendimus PDgr. rezultatus, nes tokia bendradarbiavimo kultūra kaip tariamas kolegialumas būdingas ne tik šiai bendruomenei, bet ir kitoms Lietuvos pradinėms mokykloms (Rupainienė, 2008). Teigiama, kad bendradarbiavimo veiklose mokytojai remiasi entuziastingai nusiteikusiais ir jiems talkinančiais mokinių tėvais, o dauguma tėvų yra mažiau aktyvūs, rodo tariamą kolegialumą, kurio esminis bruožas – taip bendra-

darbiaujama dėl administracijos taikomos tiesioginės ar netiesioginės prievartos.

Žinant, kad asmenybės socialinio tinklo įvairovė lemia jos integraciją į visuomenę teigtina, jog vaiko dalyvavimas PDgr. stiprina jo socialinę kompetenciją, taigi ir savigarbą bei įtrauką ne tik į konkrečią bendruomenę (klasę, mokyklą), bet ir į bendruomenę apskritai. Todėl nerimą kelia tyrimo rezultatai, kad pirmoko šeima mažai žino apie mokyklos ir vietos bendruomenės bendravimą ugdant vaikus. Kadangi šiuo klausimu atsiskleidė labiau neutrali nei aktyvi pozicija, tai skatina rezultatą aiškinti ir kitų tyrėjų duomenimis. Pavyzdžiui, V. Rupainienė (2008) teigia, kad palankiausias nuomones dėl bendradarbiavimo subjektų tiek mokytojų bendruomenė, tiek pradinukų tėvai pasako vertindami teiginius su *Mokinių tėvais*, *Mokytojais*, *Mokiniais* (įverčių procentinė raiška svyruoja nuo 83,3 proc. iki 97,9 proc.). Be to, nurodoma, kad tėvai saugiausiai jaučiasi bendradarbiaudami klasės bendruomenėje, o mažiausiai juos domina ryšiai su pradinės mokyklos bendruomenės vidurinės ir tolimosios bendradarbiavimo grandies subjektais, t. y. su aukštesnės pakopos mokytojais, aptarnaujančiuoju personalu, kitais mokyklos darbuotojais, vietos bendruomene, švietimo skyriaus atstovais, vadovėlių autoriais. Tad suprantamas ugdymo filosofų siūlymas mokykloms būti vis „aktyvesnėms“, t. y. „skylėtoms“ ir „laidesnėms“ institucijoms (Hargreaves, 2000).

Siekdami atskleisti šeimos sanglaudos ir skirties nuo mokyklos bendruomenės ypatumus, mokslininkai nurodo, kad skiriasi mokyklų vadovų, mokytojų, tėvų ir moksleivių paminėtos problemos, kylančios mokyklos bendruomenei (Targamadzė, 2006). Ši tyrėja teigia, kad svarbiau-

sios priežastys, dėl kurių kyla nesusipratimų tarp tėvų ir mokyklos vadovybės ar mokytojų, yra susijusios su tėvų įtrauka į mokyklos gyvenimą, t. y. su įvairia įtaka veikiant mokykloje, suvokiant jos tikslus. Nustatyta, kad tėvai jaučiasi esantys šalia mokyklos gyvenimo. Be to, atskleista, kad pradinėse klasėse dauguma tėvų, bendradarbiaudami su vaiko mokytoju, neįgyvendina savo lūkesčių (Kontautienė, 2006). Tai paaiškina, kodėl vaikams per einant į aukštesnes klases bendradarbiaujančių tėvų skaičius vis mažėja. Tokią padėtį gali lemti ir per mažas pradinių klasių mokytojų dėmesys mokinio šeimos pažinimui, išskyrus tai, kad domimasi jos socialinėmis charakteristikomis (Reichartaitė, 2006). Be to, mokytojai mano, jog esminė kliūtis bendradarbiauti yra neigiamas tėvų požiūris į mokyklą. Įdomu, kad tėvai mano priešingai. Jų teigimu, sėkmingai bendradarbiauti trukdo mokytojų organizacinių gabumų trūkumas. Minėtame R. Reichartaitės tyrime galima išvelgti ir šeimos įtraukos į mokyklos bendruomenę galimybę, nes abi tyrimo dalyvių grupės mato kliūtį – tai šeimos galimybių neįvertinimą kuriant klasės bendruomenę, o šeimos ir mokyklos bendradarbiavimą apibūdina kaip nekonfliktinį arba formalų.

Lietuvos mokyklų bendruomenėse, kaip rodo šis ir kitų autorių tyrimai, tik kuriasi bendradarbiavimo ir bendravimo kultūros tradicijos (Lukošiūnienė, 2000; Kontautienė, 2006; Reichartaitė, 2006; Targamadzė, 2006). Pažymėtina, kad ir straipsnyje aprašomas tyrimas atskleidė, jog tėvai mano, kad socialinio tinklo *mokytojas – mokinys – šeima* funkcionavimas priklauso nuo mokytojo iniciatyvumo ir tokių jo asmenybės savybių kaip kūrybingumas, aktyvumas. Apie tai rašoma ir kitų autorių darbuose,

nes ir mokinių akademiniai rezultatai gerėja, kai mokykloje skatinamas tėvų įsitraukimas į sprendimų priėmimą (Hofman ir kt., 2001), kai mokytojas vaikams sudaro sąlygas išbandyti įvairius vaidmenis, kurie yra jų atvirumo pasauliui apraiškos (Coulter, 2002), kai mokykla ir tėvai analogiškai elgiasi, realizuodami liberalios visuomenės idealą (Clayton, 2006), kai mokytojas skatina dialogą, kaip kritinio mąstymo formą, kad asmenys, pasakydami savo nuomones ir prielaidas, bendradarbiautų, atskleisdami vaikų ir su jais bendraujančiųjų patirties logines, etines, visuomenines ir estetines dimensijas. Tyrimo atveju svarbu tai, kad dialogai padeda ir tėvams, ir mokytojams, ir vaikams argumentuotai vertinti išvardytų kasdienybės dimensijų reiškinius, o tai leistų visiems jiems daryti teisingesnes išvadas, padėtų identifikuoti klaidingus įsitikinimus. Taigi, taip vaikai būtų apsaugomi nuo kai kurių veiksmų tiek klasės, tiek apskritai bendruomenėje, ypač turint galvoje asmenybių skirtumus. Kita vertus, šeimos ir mokyklos bendruomenės sanglaudos trikdžiu galėtų būti įvardytas šeimos integruotumas, nors jis atskirai tyrime neaptartas. Apie šį reiškinį leidžia kalbėti aptiktas pirmokų berniukų ir mamų pasakymų apie šeimos informatyvumą dėl PDgr. skirtumas. Interpretuojant duomenis teigtina, kad šeimos integruotumą sąlygoja ne tik tėvų asmenybių ypatumai, bet ir ekonominė situacija pasaulyje (be abejo, ir Lietuvoje), kuri lemia tėvų nedarbą, skatina išvykti dirbti kitur, o dėl to daugėja vaikų, gyvenančių įvairių netektį patyrusiose šeimose. Kadangi patirtos netektys iš dalies apsunkina vaikų socializaciją (Butvilas, 2006), tai pirmoko šeimos įtrauka į

mokyklos bendruomenę aktuali galvojant apie vaiko akademinę, fizinę ir socialinę savigarbą.

Šeimos sutelktumą aptaria ir J. Buzaitytė-Kašalynienė (2005). Pavyzdžiui, atskleista, kad tik penktadalis tirtų paauglių gauna didelį savo tėvų ar kitų suaugusių šeimos narių palaikymą, todėl dažnai jaučiasi vieniši. R. Makarskaitės-Petkevičienės ir L. Varanauskienės (2006) atliktas pradinį klasių tyrimas taip pat rodo, kad tėvai retai padeda vaikams konstruoti, žaisti ir t. t. Kai tėvų teiraujamasi apie pokalbius dėl vaikų išgyvenimų mokykloje, padėtis kinta. Mat pirmokų adaptaciją analizavusios G. Poderienė bei A. Mažeikienė (2007) nustatė, kad šeimoje vaikai kalbasi apie savo mokyklinius išgyvenimus. Dažniausiai jie dalijasi potyriais su mama (82 proc.), retai su tėvu (24,7 proc.), o rečiausiai su seneliais (18 proc.) bei su broliais ir seserimis (16,8 proc.). Tėvo vieta mokykliniame pirmoko gyvenime atliepia G. Navaičio (2007) tėviško vyro vaidmens, kurio esmė – ekonominis vyro / tėvo statusas, tyrimą. Minėti tyrimai ir straipsnyje aprašomas, kuriame dalyvauja tik pirmokų mamos, rodo ne tik šeimos, bet ir ugdymo institucijų (be abejo, ir visuomenės) problemas.

Gilinantį į šeimos įtrauką mokyklos bendruomenėn matyti, kad įvardytose veiklose PDgr. mažokai rūpinamasi pirmoko dvasingumu, nors mūsų šalyje su amžiumi silpnėja moksleivių dorinis elgesys, ypač pareiškimo, orumo, jautrumo, altruizmo ikūnijimas, taip pat, slopstant tikėjimo ir savo poelgių prasmės išvalgoms (Aramavičiūtė, Martišauskienė, 2004), mažėja ideali tiesos dimensijos raiška. Tokios padėties PDgr. priežasčių gali būti keletas. Pirmiausia, kaip rodo aprašomasis atvejo

tyrimas, tėvai (tiksliau, mamos) siekia bendradarbiauti ugdant vaiką ir priimant sprendimus dėl veiklų, tačiau to nepasako, o laukia mokytojo kvietimo megzti ryšį. Antra, vyrauja tokios kolektyvinės bendradarbiavimo su tėvais formos kaip tėvų susirinkimai, diskusijos, o nepaisoma vietos bendruomenės išteklių siekiant partnerystės kaip vieno iš šeimos socialinio tinklo, vadinasi, ir vaiko socialinės savigarbos plėtojimo veiksmų. Trečia, tėvai, anot A. Juodaitytės ir R. Palubaitytės (2007), nėra pasirengę suvokti vaiką kaip subjektą, gebantį rinktis laisvalaikio turinį ir formas, todėl nekreipia dėmesio į tas laisvalaikio situacijas, kuriomis vaikas elgiasi kitaip nei mokymasis mokykloje.

Šioje situacijoje pozityvų mąstymą skatina šeimos narių dažnai išsakomas noras skirti sau mokyklos partnerės vaidmenį (Meškinienė, Liniauskaitė, 2003; Čiuladienė, 2005) ir teigiamas požiūris į bendrą veiklą su vaiku mokykloje (Lukošiūnienė, 2000; Makarskaitė-Petkevičienė, Varanauskaitė, 2006), nes vaiko raidą sąlygoja įvairių socialinių institutų sutarimas jo socialiniame tinkle. Besikuriantis mokyklos bendruomenėje pirmoko šeimos socialinis tinklas turėtų skatinti mokytojus nebežiūrėti į tėvus kaip į juos remiančius ir iš jų besimokančius, o bendrauti atvirai ir pasitikint bendruomene, nes socialiniai ryšiai padeda vaikui ir perprasti didėjančio daugiakultūriškumo savybes, ir įsitraukti į vietos bendruomenę tenkinant savo interesus bei skleidžiant prigimtines galias. L. J. Splitter (2007) siūlo klasę suvokti kaip pasaulį, kuriam būdinga daugybė socialinių kategorijų, traktuotinų kaip galimybė mokytojui pritaikyti tokį veiklos principą: kas aš esu būdamas žmogumi tarp kitų. Parėžtina, kad mokyklos sienos negali būti suvo-

kiamos kaip apsauga nuo išorinio pasaulio, nes mokyklos praranda ugdymo monopolį ir dėl tėvų kompetencijos, ir dėl vietos bendruomenės aktyvumo masto.

Išvados

1. Pirmoko šeimos sanglauda su mokyklos bendruomene ir skirtis nuo jos, naudojantis pailgintos dienos grupe, pirmiausia rodo teigiamą apklaustų mamų požiūrį į vaiko ugdymą organizuojant jo akademinę, fizinę, socialinę savigarbą stiprinančias veiklas. Tačiau mažai tyrimo dalyvių

dėl, jų nuomone, informacijos trūkumo išitraukia į pailgintos dienos grupės veiklas ir retai čia dalyvauja priimant sprendimus.

2. Pirmoko šeimos įtrauka į mokyklos bendruomenę remiasi akademinė vaikų veikla pailgintos dienos grupėje, kuri gilina vaikų skaitymo, rašymo ir skaičiavimo įgūdžius. Be to, rūpinantis socialinio tinklo *vaikas – tėvai – mokykla* sėkme dera atliepti tokį tėvų poreikį kaip jų vaikų saugumas ir turiningas užimtumas po pamokų.

LITERATŪRA

Aramavičiūtė V., Martišauskienė E. Ryškesni paauglių ir jaunuolių socializacijos ypatumai // *Pedagogika*. 2004, 70, p. 14–20.

Burba B., Grigaliūnienė V., Laukienė I., Vėlavičienė D. Kauno miesto ir rajono vyresniųjų klasių mokinių mokymosi krūvis ir jo ryšys su mokinių nerimastingumo rodikliais // *Visuomenės sveikata*. 2007, 2 (37), p. 11–15.

Butvilas T. Netektį šeimoje patyrusių pradinių klasių mokinių statusas klasėje kaip jų socializacijos veiksnys // *Acta paedagogica Vilnensia*. 2006, t. 17, p. 122–131.

Buzaitytė-Kašalynienė J. Socialinis palaikymas ir sėkmė mokykloje // *Acta paedagogica Vilnensia*. 2005, t. 14, p. 145–156.

Chlynova K. Kiek lietuvių iškeis Kristų į Mahometą // *Veidas*. 2008, Nr. 16, p. 48–49.

Clayton M. *Justice and legitimacy in upbringing*. Oxford: Oxford University Press, 2006.

Coulter D. Creating common and uncommon worlds: Using discourse ethics to decide public and private in classrooms // *J. Curriculum studies*. 2002, vol. 34 (1), p. 25–42.

Diomšina B., Vyčiniene D. Vaikų ir paauglių nerimo sutrikimai. Psichoterapijos kryptys // *Medicina*. 2002, 38, 4, p. 466–470.

Goleman D. *Social intelligence: The new science of human relationships*. New York: Bantam Books, 2006.

Grabauskas V., Zaborskis A., Klumbienė J., Petkevičienė J., Žemaitienė N. Lietuvos paauglių ir suaugusių žmonių gyvenimo pokyčiai 1994–2002 metais // *Medicina*. 2004, 40 (9), p. 884–890.

Hargreaves A. Four ages of professionalism and professional learning // *Teachers and Teaching: History and Practice*. 2000, 6 (2), p. 151–182.

Hellison D., Wright P. Retention in an urban extended day program: A process-based assessment // *Journal of Teaching in Physical Education*. 2003, 22, p. 369–381.

Hofman R. H., Hofman W. H., Guldmond H. The effectiveness of cohesive schools // *Int. J. Leadership in Education*. 2001, 4 (2), p. 115–135.

Juodaitytė A., Palubaitytė R. Vaikų (9–12 m.) vasaros laisvalaikio edukacinis diskursas tėvų, kaip suaugusiųjų, koncepcijų kontekste // *Acta paedagogica Vilnensia*. 2007, t. 19, p. 115–126.

Kardelienė L. Jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikų kalbėjimo edukaciniai bruožai // *Pedagogika*. 2006, 83, p. 161–166.

Kardelienė L., Kardelis K. Deprivuotą jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikų savęs vertinimo sąsajos su pedagogų vertinimu profesinės etikos kontekste // *Pedagogika*. 2004, 74, p. 38–42.

Kardelienė L., Kardelis K. *Pedagginė komunikacija kūno kultūros veikloje*. Kaunas: Lietuvos kūno kultūros akademija, 2006.

Kontautienė R. Bendradarbiavimo sistema ir jos valdymas mokykloje. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2006.

Laverty M., Gregory M. Evaluating classroom dialogue. Reconciling internal and external accountability // *Theory and Research in Education*. 2007, 5 (3), p. 281–308.

Lemme B. H. Suaugusiojo raida. Kaunas: Poligrafija ir informatika, 2003.

Lukošiūnienė L. Vaikų sakininė kalba kaip kultūrinės kompetencijos apraška // *Pedagogika*. 2001, 53, p. 82–88.

Lukošiūnienė L. Mokomės bendrauti. Šiauliai: K. J. Vasiliausko įmonė, 2000.

Makarskaitė-Petkevičienė R., Varanauskienė L. Tėvų įtaka pradinėms klasių mokinių pažintinei-kūrybinei veiklai // *Pasaulis vaikui: ugdymo realijos ir perspektyvos*. Mokslo straipsniai, parengti 2006 m. gegužės 18–19 d. VPU vykusios tarptautinės tęstinės mokslinės konferencijos pranešimų pagrindu. III dalis. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas, 2006. P. 126–133.

Meškinienė T., Liniauskaitė A. Mokyklos valdymo struktūros bei bendravimo ir bendradarbiavimo, kaip mokyklos kultūros sritys, sąsaja. Tiltai (priedas). 2003, 17, p. 79–86.

Navaitis G. Vyrų nuostatos į saviraišką tėvystėje // *Acta paedagogica Vilnensia*. 2007, t. 19, p. 127–134.

Palujanskienė A. Vaikų adaptacija mokykloje // *Socialinis ugdymas*. 2007, 1 (2), p. 84–91.

Pileckaitė-Markovienė M. 6–11 metų amžiaus vaiko vystymasis. In: *Vystymosi psichologija: vaikystė*. M. Pileckaitė-Markovienė, D. Nasvytienė, D. Bumblytė. Vilnius: Enciklopedija. 2004. P. 101–138.

Pileckaitė-Markovienė M., Lazdauskas T., Nasvytienė D. Pradinėms klasių mokinių kompleksinių adaptacijos problemų tipologija // *Ugdymo psichologija*. 2006, 16, p. 7–13.

Poderienė G., Mažeikienė A. Tėvų paramos reikšmė jų vaikų adaptacijai pirmoje klasėje // *Sveikatos ir socialinių mokslų taikomieji tyrimai: Sandūra ir sąveika*. 2007, 3 (1), p. 65–70.

Rapee R. Potential role of childbearing practices in the development of anxiety and depression // *Clinical Psychology Review*. 1997, 17 (1), p. 47–67.

Reichertaitė R. Tėvų ir pedagogų požiūris į šeimos ir pradinės mokyklos bendradarbiavimą // *Sveikatos ir socialinių mokslų taikomieji tyrimai: sandūra ir sąveika*. 2006, 2 (1), p. 99–105.

Rupainienė V. Pradinės mokyklos bendruomenės bendradarbiavimas diegiant curriculum inovacijas skirtingų edukacinių paradigmų aspektu. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, edukologija (07 S). (Rankraštis). Kaunas: Kauno technologijos universitetas, 2008.

Rupšienė L., Andriukonienė J. Pradinėms klasių moksleivių nenoro mokytis atribucija // *Pedagogika*. 2002, 62, p. 57–62.

Spliter L. J. Do the groups to which I belong make me me? Reflections on community and identity // *Theory and Research in Education*. 2007, 5 (3), p. 261–280.

Strazdas V. Slaptoji ugdymo programa: žinok savo vietą ir tyliai sėdėk // *Dialogas*. 2008, gegužės 30, Nr. 22, p. 1; 4.

Šernaitė E., Paukštys I. Lietuva nemėgsta laimės indeksų // *Veidas*. 2008, Nr. 23, p. 52–53.

Targamadžė V. Konfliktų kontūrų brėžimas: ugdymo realybės kontekstas. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas, 2006.

INVOLVEMENT OF THE FIRST-YEAR SCHOOL STUDENTS' FAMILY INTO THE COMMUNITY OF EXTENDED DAY GROUP

Laimutė Kardelienė

S u m m a r y

It can be stated that the relationship between teachers and parents/ children's legal guardians is also the relationship of mutual learning. The article makes the conclusions that unitedness and differentiation from the school community of the first-form students attending the extended day group primarily indicates the positive attitude of the mothers surveyed towards the education

of a child when organizing his / her activities promoting academic, physical development and social self-respect. However, only a minor part of the respondents were involved into the activity of the extended day group due to the lack of adequate information; besides, they rarely participate in the process of decision taking there. The involvement of the first-year students into the school community

is based on children's academic activities within the extended day group promoting reading, writing and calculation skills. Besides, in order to take care of the efficiency of the social net *student – parents – school*, it is essential to respond to the parents'

need of ensuring their children's safety and full-scale occupation after lessons.

Keywords: the first-year school student's family, involvement, community, first-year school student's self-esteem.

Iteikta: 2008 09 15

Priimta: 2009 03 09